

III. ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΙΘΟΥΣ

III.A. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

III.A.1. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Η θεατρική ομάδα του σχολείου σας είναι έτοιμη να παρουσιάσει την παράσταση που προετοίμασε με επίπονη προσπάθεια αρκετών μηνών. Σ' αυτή την παράσταση παίρνει μέρος μεγάλος αριθμός μαθητών. Τα κοστούμια και τα σκηνικά είναι επιμελημένα από ειδικούς καλλιτέχνες, η χορογραφία είναι καινούργια και η μουσική ζωντανή. Απομένει να φροντίσετε την προβολή της εκδήλωσης, εφόσον περιμένετε τα έσοδα από αυτήν για να αποσβέσετε τις δαπάνες. Γι' αυτό χρειάζεστε:

- α) ένα κείμενο που θα τυπωθεί σε τρίπτυχο έντυπο και θα διανεμηθεί στους μαθητές των σχολείων της περιοχής,
- β) ένα διαφημιστικό «σποτ» για το ραδιόφωνο,
- γ) το κείμενο της αφίσας που θα αναρτήσετε σε κεντρικά σημεία της πόλης σας.

Να γράψετε τα τρία κείμενα, λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τον χώρο και τον χρόνο που έχετε στη διάθεσή σας, το κοινό στο οποίο απευθύνεστε και στην περίπτωση της αφίσας, το πιθανό εικαστικό περιεχόμενό της. Προσπαθήστε να χρησιμοποιήσετε κυρίως περιγραφή, επιχειρήματα και τεχνάσματα / ευρήματα.

III.A.2. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Αφού διαβάσετε τα ακόλουθα διαφημιστικά κείμενα, να συμπληρώσετε τον πίνακα που δίνεται με τους τρόπους πειθούς και με τα χαρακτηριστικά των δεκτών στους οποίους καθένα απευθύνεται (όπως φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, οικονομική επιφάνεια), στηριζόμενοι σε στοιχεία του περιεχομένου και της μορφής των κειμένων.

- A)** *Ήλιος δε σημαίνει μόνο βιταμίνη D. Ο κίνδυνος -κυρίως από τις ακτίνες UVA- παραμονεύει. Τα κύτταρά μας έχουν «ηλιακή μνήμη» και κάθε έγκλημα ή δερματοηλίαση συσσωρεύεται -ιδιαίτερα μετά τα 12 χρόνια- και σταδιακά οδηγεί την επιδερμίδα στη φωτογήρανση. Η κρέμα SOLARIS φιλτράρει τις επικίνδυνες ακτίνες και σας προστατεύει αποτελεσματικά.*
- B)** *Για να χαρείτε τον ήλιο και να αποκτήσετε ένα υπέροχο χρυσαφένιο μαύρισμα, φορέστε γαλάκτωμα ΗΛΙΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ. Ένα με τον ήλιο. Τώρα και σε συσκευασία των 500 ml.*
- Γ)** *Τα γυαλιά OCCHIALI δεν είναι απλά αξεσουάρ. Συμπληρώνουν την καθημερινή εμφάνιση. Είναι τρόπος ζωής και έκφρασης. Αντισυμβατικά με τολμηρό σχεδιασμό, άριστη ποιότητα υλικών και υψηλή τεχνική κατασκευής. Θα τα βρείτε μόνο σε επιλεγμένα καταστήματα οπτικών.*
- Δ)** *Ο νευρικός κινητήρας με τους 100 ίππους, η γρήγορη επιτάχυνση, τα σπορ δερμάτινα καθίσματα, τα καινούργια, δοκιμασμένα στην αεροναυπηγική, κράματα μετάλλων ταιριάζουν με τον δυναμισμό σας.*
- Ε)** *Χώρος αποσκευών; Πολύ πιο ευρύχωρος! Κατανάλωση βενζίνης; Χαμηλότερη! Αναρτήσεις; Κατάλληλες για σκληρές συνθήκες! Κινητήρας; Ο γνωστός και αξιόπιστος! Να ποιο είναι το νέο μοντέλο IRAKLIS!*

ΚΕΙΜΕΝΑ	ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ	ΦΥΛΟ, ΗΛΙΚΙΑ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ
A				
B				
Γ				
Δ				
E				

III.A.3 Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (ένα στοιχείο της στήλης Α αντιστοιχεί σε περισσότερα από ένα στοιχεία της στήλης Β και αντιστρόφως).

Α: ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ	Β: ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ
<p>1) Η σωστή επιλογή απορροφητήρα για να μη σας πάρουν μυρωδιά.</p> <p>2) Όταν τα ανταλλακτικά δεν είναι γνήσια είναι επικίνδυνα. Γι' αυτό, όταν αγοράζετε ένα ανταλλακτικό για το αυτοκίνητό σας, κύριο κριτήριο της επιλογής σας δεν πρέπει να είναι μια πρόσκαιρη δελεαστική τιμή αλλά η γνησιότητα και η αυθεντικότητα. Κάθε γνήσιο ανταλλακτικό ERMIS ελέγχεται εξονυχιστικά στα εργαστήρια της εταιρίας πριν τεθεί στη διάθεσή σας. Έτσι, εξασφαλίζεται η ποιότητα, η ασφάλεια, η σωστή λειτουργία και η διατήρηση της υψηλής αξίας μεταπώλησης κάθε αυτοκινήτου ERMIS. Προσοχή λοιπόν στις απομιμήσεις.</p> <p>3) Είμαι συλλέκτης έργων τέχνης. Προσπαθώ να προστατεύω τα έργα μου από φθορές και αλλοιώσεις. Γιατί αυτά τα πλάσματα είναι πολύ ευαίσθητα. Με τα κλιματιστικά KLIMA μπορώ να τους εξασφαλίζω τις ιδανικές συνθήκες που χρειάζονται.</p> <p>4) Κοίταξε το ρολόι της. Ευτυχώς, υπήρχε χρόνος για ένα καλό πρωινό, πριν ξεκινήσει η μέρα, που προβλεπόταν γεμάτη και έντονη -ως συνήθως. Λίγα λεπτά αργότερα το τραπέζι γέμισε με χρώματα και μυρωδιές. Ήταν μια συνήθεια που την απέκτησε από την εποχή που ήταν φοιτήτρια. Μόνο που τώρα μαζί με τα αυγά, τις φρυγανιές και τη μαρμελάδα υπήρχε και η τελευταία της ανακάλυψη: ο νέος χυμός καρότου!</p> <p>5) Έπιπλα ΟΙΚΟΣ. Αρμονική συνύπαρξη τέχνης και τεχνικής. Το τελειότερο ΟΙΚΟΣύστημα. Ένα με σας, ένα με τον χώρο σας, ένα με τις απαιτήσεις σας.</p>	<p>Μήνυμα που</p> <p>α) αναπτύσσεται με μονόλογο / διάλογο</p> <p>β) χρησιμοποιεί αφήγηση</p> <p>γ) στηρίζεται σε τεχνάσματα / ευρήματα</p> <p>δ) προσφέρει επιχειρήματα</p>

Αντιστοίχιση .....

III.A.4. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (ένα περισσεύει). Να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας.

Α: ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	Β: ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΙΘΟΥΣ
<p>1) <i>Νέο FORMULA 2000. Το αυτοκίνητο που ταιριάζει στον δυναμισμό σας.</i></p> <p>2) <i>Παράθυρα με διπλά τζάμια, απόλυτη στεγανότητα, ρυθμιζόμενο εξαερισμό, με περιστροφικό άνοιγμα έως 160°, σε συνδυασμό ξύλου και αλουμινίου.</i></p> <p>3) <i>Στον αγώνα της ποιότητας οι διακόπτες PROFIL αναδεικνύονται πρωταθλητές.</i></p> <p>4) <i>Τα παιδιά μας χρειάζονται σιγουριά σε έναν κόσμο σκληρού ανταγωνισμού. Εξασφαλίστε τις σπουδές τους με τα προγράμματα των ασφαλειών FORUM.</i></p>	<p>α) συνειρμός ιδεών</p> <p>β) επίκληση στην αυθεντία</p> <p>γ) επίκληση στο συναίσθημα</p> <p>δ) λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός</p> <p>ε) περιγραφή των ιδιοτήτων του προϊόντος</p>

Αντιστοίχιση .....

Δικαιολόγηση .....

III.B. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΟ ΔΙΚΑΝΙΚΟ ΛΟΓΟ

III.B.1. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από την αγόρευση του τότε Αντεισαγγελέα Εφετών Σπ. Κανίνια στη δίκη των πρωταιτίων του πραξικοπήματος της 21^{ης} Απριλίου 1967. Αφού το διαβάσετε προσεκτικά να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Με την βίαν και την απάτην υπετάγη ο Ελληνικός λαός, αλλά δεν προσεχώρησεν εις την δικτατορίαν. Είναι δύο διαφορετικά γεγονότα: το ένα υλικόν (της υποταγής) το άλλο ηθικόν (της μη προσχωρήσεως). Ο Ελληνικός λαός δεν παρεδέχθη την Δικτατορίαν (...)

Αλλά διευτυμωμένη ως δήθεν έγκρισις της Δικτατορίας υπό του Λαού το αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος του 1968, που έφερε ποσοστόν υπέρ του «ναι» 93%. Ότι το δημοψήφισμα εκείνο υπήρξε νόθον είναι κοινόν μυστικόν, που ίσως και οι κατηγορούμενοι το παρεδέχοντο... Αλλά δεν πρόκειται περί αυτού. Εδώ επεχειρήθη και μία άλλη περίτεχνος εξαπάτησις του Λαού. 93% είναι ένα ποσοστόν που χαρακτηρίζει τα ολοκληρωτικά πολιτεύματα. Αλλά, βεβαίως, κάποιον ποσοστόν εξέφραζε τη θέλησιν του Λαού υπέρ του «ναι», πολλοί άνθρωποι, πολίται Έλληνες, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού έρριψε «ναι» κατά το δημοψήφισμα του 1968. Η απάτη συνίσταται εις την ερμηνείαν, την οποίαν έδωσαν οι κατηγορούμενοι περί της σημασίας του «ναι». Είπον ότι με το «ναι» αυτό ενεκρίθημεν, εβαπτίσθημεν εις την λαϊκήν κολυμβήθραν της επιδοκιμασίας. Αλλά, κατά την ορθολογικήν αντίληψιν των πραγμάτων, διά του «ναί» πολλοί Έλληνες εξέφρασαν την θέλησίν των απαλλαγής από την Δικτατορίαν. Όπως θα το εξέφραζεν ένας άνθρωπος, ο οποίος αίφνης συλλαμβάνεται υπό ληστών και απαγάγεται εις τα όρη και εκεί θρηνεί την μοίραν του - εάν εις αυτόν τον ληστοκρατούμενον άνθρωπον κάποτε οι λησταί ειπούν: Ξεύρεις; Εάν πορευθής αυτό το μονοπάτι, ίσως μπορέσης κάποτε να φθάσης εις την πολιτείαν! Τι φρονείτε; ο ληστοκρατούμενος δεν θα πη «ναι, θα το πορευθώ»; Λέγει «ναι» εις μίαν αμυδράν ελπίδα απαλλαγής του από την ληστοκρατίαν. Έτσι λοιπόν και μία μερίς του Λαού, η οποία ασφαλώς επέστρεψεν ότι το Σύνταγμα εκείνο αντεπροσώπευε μίαν αμυδράν ελπίδα επανόδου εις την ομαλότητα, εψήφισε «ναι» εις την απελευθέρωσιν, εις την επάνοδον προς την πολιτείαν της νομιμότητος. Όχι εις την ληστοκρατίαν... Παρά ταύτα οι κατηγορούμενοι επέμειναν, διαστρέφοντες

την λογικήν των πραγμάτων και έλεγον ότι το «ναι» εθριάμβευσεν, ο Ελληνικός Λαός ενέκρινε το κίνημά μας με την ψήφον του 93%!...

Την τρανωτέραν απόδειξιν της μη προσχωρήσεως του Λαού εις την Δικτατορίαν δίδουν αι οργανώσεις Αντιστάσεως, εις τας οποίας συμμετέσχον άνδρες και γυναίκες επιστήμονες και απλοί άνθρωποι πάσης κατηγορίας και έντιμοι Έλληνες Αξιωματικοί. Αι οργανώσεις αντιστάσεως έδωσαν έξαρσιν εις τον Ελληνικόν Λαόν, και κορύφωσιν της εξάρσεως απετέλεσε το Πολυτεχνείον. Αισθάνομαι τον εαυτόν μου ισχνόφωνον, προκειμένου να εκφράσω από της θέσεως αυτής τον δίκαιον εθνικόν έπαινον προς τους τιμίους συμπολίτας μας, οι οποίοι έδωσαν το δυναμικόν «παρόν» εις το προσκλητήριον της Ελευθερίας και του αγνού Πατριωτισμού.

Η Αντίστασις επραγματοποιείτο καθημέραν (ήτο έν συνεχές ηθικόν γεγονός) ασχέτως και εκτός των οργανώσεων Αντιστάσεως. Με το χαμόγελο, με τα υπονοούμενα εις τις συντροφιές των απλών ανθρώπων διευτούτο κατά τρόπον έξοχον η αντίθεσις του Λαού προς τους Κρατούντας. Το πνεύμα της Ελευθερίας κινεί και ζωογονεί τα πάντα. Παρά την φίμωσιν του Τύπου, οι δημοσιογράφοι επικοινωνούσαν με το πνεύμα της ελευθερίας των αναγνωστών. Εκδόσεις φιλολογικαί και λογοτεχνικαί κατάλληλοι παρουσιάσθησαν κατά την εποχήν εκείνην. Και ο Λαός ήκουε τους ξένους ραδιοφωνικούς σταθμούς διά να πληροφορηθή περί του τι συμβαίνει, ωσάν να είμαστε στην Κατοχή... Τι υποκρισία των κατηγορουμένων να υποστηρίζουν, ότι ο Ελληνικός Λαός τους «εγκρίνει»; Ο Ελληνικός Λαός, ο οποίος εις πάσαν περίστασιν εξεδήλωνε την αντίθεσίν του με μυρίους τρόπους. Ήτο απέραντος η κλίμαξ των δυνατοτήτων. Και ανεφέρθησαν εδώ παραδείγματα γραφικά ανθρώπων, οι οποίοι με ποικίλους τρόπους έδειχναν την συμπάθειά των προς τους κρατουμένους, προς τους εκτοπισμένους. Όλα αυτά μαρτυρούν διά την διάθεσιν, την ευγενή πρόθεσιν του Λαού μας... Υπήρξαν και πνευματικοί άνθρωποι, οι οποίοι -και εκτός οργανώσεων Αντιστάσεως- ανεδείχθησαν ήρωες γραφιδοφόροι, διά της γραφίδος των συνετέλεσαν εις την απελευθέρωσιν του Λαού μας.

(Ποινικά Χρονικά, τ. ΚΕ', εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1975, σσ. 688-689)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A. α) Ποια είναι η θέση του συντάκτη του κειμένου για τις σχέσεις του ελληνικού λαού με το δικτατορικό καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου 1967 και με ποια βασικά στοιχεία προσπαθεί να την τεκμηριώσει; Να απαντήσετε στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης, χωρίζοντας το κείμενο σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες και διατυπώνοντας τον πλαγιότιτλο της καθεμιάς.
- β) Γιατί ο συντάκτης του κειμένου επιμένει στο θέμα του δημοψηφίσματος του 1968; Να προσδιορίσετε τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιούνται στο σημείο αυτό και να κρίνετε την πειστικότητά τους.
- γ) Ποια θεωρεί ο αγορητής την ισχυρότερη απόδειξη για την αλήθεια της θέσης του και με ποιους τρόπους (επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα κλπ) και μέσα (γλωσσική ποικιλία, ύφος) πειθούς προσπαθεί να την τεκμηριώσει;
- B. Για τη σχολική γιορτή της 17^{ης} Νοεμβρίου ετοιμάζετε ομιλία με θέμα την αντίσταση του ελληνικού λαού κατά την περίοδο της δικτατορίας. Αξιοποιείτε, ανάμεσα στα άλλα, και το πληροφοριακό υλικό του ανωτέρω κειμένου, το οποίο εμπλουτίζετε και μετασχηματίζετε ανάλογα, ώστε να είναι κατάλληλο για να την περίσταση και να έχει ως βασικό στόχο όχι μόνο να πληροφορήσει αλλά και να συγκινήσει το ακροατήριό σας. Να συνθέσετε το σχετικό τμήμα της ομιλίας σας, έκτασης δύο τουλάχιστον παραγράφων, χρησιμοποιώντας παραγωγική συλλογιστική πορεία.

III.B.2. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Τα ακόλουθα αποσπάσματα προέρχονται από τον περίφημο δικανικό λόγο του Λυσία «Υπέρ Αδυνάτου» και παρουσιάζουν διάφορους τρόπους πειθούς, ανάλογα με την ειδικότερη πρόθεση του απολογούμενου «αδύνατου».

Να προσδιορίσετε τον τρόπο πειθούς που χρησιμοποιείται σε καθένα απ' αυτά, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (ένα περισσεύει). Στη συνέχεια να προσδιορίσετε την ειδικότερη πρόθεση του απολογούμενου, συμπληρώνοντας την Γ στήλη του πίνακα.

Α ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	Β ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ	Γ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΗ ΠΡΟΘΕΣΗ
<p>A) <i>Μη λοιπόν, κύριοι δικαστές, ... όσα μου δώσατε όταν ήμουν πιο νέος και πιο δυνατός, μου τα αφαιρέσετε τώρα που γίνομαι πιο ηλικιωμένος και πιο αδύναμος.</i></p> <p>B) <i>Εάν είχα περιουσία θα χρησιμοποιούσα σαμαρωμένο ημίονο και δεν θα ίππευα σε δανεικά άλογα.</i></p> <p>Γ) <i>Και αυτός, σαν να ήταν η συμφορά μου επίκληρη κόρη, έχει έρθει εδώ να την διεκδικήσει και προσπαθεί να σας πείσει ότι τάχα δεν είμαι τέτοιος άνθρωπος που εσείς όλοι βλέπετε.</i></p> <p>Δ) <i>Μήπως έβλαψα πολλούς πολίτες έχοντας αποκτήσει πολιτική δύναμη την εποχή των 30 τυράννων; Όμως μαζί με τους δικούς σας, τους δημοκρατικούς, έφυγα εξόριστος στη Χαλκίδα και ενώ είχα τη δυνατότητα να ζω χωρίς φόβο ως πολίτης μαζί με εκείνους, προτίμησα φεύγοντας να αντιμετωπίσω τους κινδύνους μαζί σας.</i></p>	<p>α) ανάπτυξη επιχειρήματος</p> <p>β) χρήση τεκμηρίων</p> <p>γ) επίκληση στο ήθος του πομπού</p> <p>δ) επίθεση στο ήθος του αντιπάλου</p> <p>ε) επίκληση στην αυθεντία</p>	

Αντιστοίχιση .....

(Τα αποσπάσματα είναι από τον *Υπέρ του Αδυνάτου* λόγο του Λυσία παρ. 7, 11, 14, 25, μετάφραση – απόδοση: η συντακτική ομάδα του παρόντος τεύχους)

III.B.3. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Τα ακόλουθα αποσπάσματα προέρχονται από τις εισαγγελικές αγορεύσεις κατά τη δίκη των πρωταιτίων της 21^{ης} Απριλίου 1967. Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά να προσδιορίσετε το βασικό τρόπο πειθούς που χρησιμοποιείται σε καθένα απ' αυτά, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (δύο περισσεύουν).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΓΟΡΕΥΣΕΩΝ	ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ
<p>A) Οι κατηγορούμενοι ας υποτεθεί ότι εκινήθησαν δια να αποτρέψουν ένα κίνδυνον, ο οποίος πράγματι απετράπη, και εξουδετερώθησαν αι δυνάμεις του κακού. Τότε θα έπρεπε να μείνουν εις την εξουσίαν μόνον μίαν εβδομάδα, 7 ημέρας ή έστω 7 εβδομάδας ή έστω 7 μήνας και να απέλθουν. Αλλ' αυτοί έμειναν 7 χρόνια. Τι μαρτυρεί αυτό; Απέτρεπον τον κίνδυνον επί 7 χρόνια;</p>	α) ανάπτυξη επιχειρήματος
<p>B) Διερωτάται κανείς, τι ήσαν οι άνθρωποι αυτοί της 21^{ης} Απριλίου, που ηθέλησαν να μας σώσουν από τους κινδύνους που μας απειλούσαν... που ηθέλησαν να μεταβάλουν την χώρα μας εις μίαν απέραντον ορθοπεδικήν κλινικήν, δια να μας θεραπεύσουν με τον «γύψον»... Τι ήσαν οι άνθρωποι αυτοί που συνελάμβαναν, εφυλάκιζαν, εβασάνιζαν ... Ήσαν αρνηταί του Ελληνικού Μέτρου, αρνηταί της Δημοκρατίας. Εχαρακτήριζον αναρχικούς και φαύλους τους μη συμπαθείς εις αυτούς. Εδώ είναι η έκφρασις της ολοκληρωτικής νοοτροπίας των: όσοι είναι μαζί μας είναι καλοί, όσοι δεν είναι μαζί μας είναι εχθροί, αναρχικοί και φαύλοι.</p>	β) χρήση τεκμηρίων γ) επίκληση στο συναίσθημα
<p>Γ) Την εικόνα της δικτατορικής πολιτείας, που εμείς ζήσαμε και την οποίαν δικάζομε σήμερα, την έχει περιγράψει με μίαν καταπληκτικήν ενάργεια προ 40 ετών, ένας πολύ μεγάλος Έλλην πολιτικός, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, όταν μιλώντας σε μια συγκέντρωση της 4. 6. 1936 είπε τα εξής προφητικά λόγια: «Αν υπάρχει τόπος, όπου καταδείχθη εμπράκτως η μωρία της δικτατορίας, και εχρεωκόπησεν η ιδέα της αυταρχικής διακυβερνήσεως, αυτός ο τόπος είναι η Ελλάς. Ουδέποτε εκυβερνήθημεν χειρότερα, παρά επί δικτατορικών καθεστώτων,</p>	δ) επίκληση στο ήθος του πομπού

<p>που εδοκιμάσαμεν, και τα οποία και εξωτερικώς μας εξέθεσαν και εθνικώς ζημίας προεκάλεσαν».</p>	
<p>Δ) Ο ελληνικός λαός δεν παρεδέχθη την Δικτατορίαν. Θα ήτο ύβρις προς την φιλοτιμίαν του ο ισχυρισμός περί του αντιθέτου. Αποδείξεις ανέφερον οι εξετασθέντες μάρτυρες, περί της μη προσχωρήσεως του Λαού, πολλάς και ποικίλας: Την διαρκή σχεδόν ισχύν του Στρατιωτικού Νόμου και την αντίστοιχον λειτουργίαν των Στρατοδικείων, με χιλιάδας παραπεμφθέντων πολιτών. Την συνεχή λειτουργίαν των Επιτροπών Εκτοπίσεων, με τας χιλιάδας των συλληφθέντων και εκτοπισθέντων. Την διαρκή απόθησιν του πικρού ποτηρίου των εκλογών.</p>	<p>ε) επίκληση στην αυθεντία</p> <p>στ) επίθεση στο ήθος του αντιπάλου</p>

(Τα αποσπάσματα προέρχονται από τις εισαγγελικές αγορεύσεις των Κ. Σταμάτη και Σπ. Κανίνια, *Ποινικά Χρονικά.*, τ. ΚΕ', εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1975, σσ. 687, 689-690, 694 και 685)

Αντιστοίχιση .....

III. Γ. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΛΟΓΟ

III.Γ.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

III.Γ.1.1. Έχετε θέσει υποψηφιότητα για να εκλεγείτε πρόεδρος του δεκαπενταμελούς. Σκοπεύετε να μιλήσετε στους συμμαθητές σας και να τους παρακινήσετε να σας ψηφίσουν. Σχεδιάζετε μία ομιλία περίπου 300 λέξεων, επικαλούμενοι τη λογική των συμμαθητών σας, αλλά και το ήθος σας. (Προσχεδιασμένος προφορικός λόγος).

III.Γ.1.2. Ως εκπρόσωπος της ελληνικής νεολαίας σε ένα διεθνές συνέδριο της UNESCO σχετικά με το πρόβλημα της ένδειας των χωρών του «τρίτου κόσμου», ετοιμάζετε την ομιλία σας. Σ' αυτήν προσπαθείτε να περιγράψετε την παρούσα κατάσταση, ώστε να παροτρύνετε τους συνέδρους να διατυπώσουν προτάσεις και να λάβουν μέτρα. Τα στοιχεία που δίνονται στη συνέχεια θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σ' αυτήν την εισήγηση. Να συνθέσετε αυτό το κείμενο (περίπου 500 λέξεων), απευθυνόμενοι στη λογική και στο συναίσθημα των ακροατών σας.

- α) *Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει προειδοποιήσει ότι οι προσπάθειες για ανάκαμψη στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και του βιοτικού επιπέδου των οικονομικά ασθενέστερων βρίσκονται στα πρόθυρα της αποτυχίας.*
- β) *Η μείωση που επήλθε στην αξία των νομισμάτων των φτωχών χωρών έστειλε τις τιμές των αγαθών στα ύψη.*
- γ) *Κάτω από το επίπεδο της έσχατης ένδειας, που ορίζεται στο ένα δολάριο την ημέρα, θα ζουν 1,5 δισεκατομμύριο άνθρωποι ως το τέλος του έτους, περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού πληθυσμού της Γης.*
- δ) *Πέρυσι πέθαναν εκατομμύρια άνθρωποι από υποσιτισμό. Από την άλλη πλευρά, τεράστια χρηματικά ποσά ξοδεύονται στις ανεπτυγμένες χώρες για διαφημίσεις και συσκευασίες προϊόντων πολυτελείας.*
- ε) *Τόσο η Παγκόσμια Τράπεζα, όσο και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν κατηγορηθεί ότι φέρουν ευθύνη για τη συμφορά των κατατρεγμένων του κόσμου, επειδή οι πολιτικές τους έχουν το αντίθετο από το επιθυμητό αποτέλεσμα.*
- στ) *Τα χρέη των φτωχών χωρών διογκώνονται, ενώ οι χώρες αυτές δεν είναι σε θέση να θεσπίσουν νομικό πλαίσιο απαραίτητο για την οικονομική τους ανάπτυξη.*

ζ) Σύμφωνα με μια κινέζικη παροιμία, όταν δώσεις ένα ψάρι σε έναν πεινασμένο, τότε εκείνος θα χορτάσει μία μόνο φορά, ενώ αν τον μάθεις να ψαρεύει, τότε θα είναι συνεχώς χορτάτος.

(Τα στοιχεία α), β), γ), ε) και στ) προέρχονται από άρθρο της εφημερίδας Washington Post, το οποίο αναδημοσίευσε η εφημερίδα «Τα Νέα», 15.5.99, με τίτλο «Οι φτωχοί ... φτωχότεροι».)

III.Γ.2. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Πώς θέλει ο Χίτλερ τη διαπαιδαγώγηση των νέων

Η διαπαιδαγώγησή μου είναι σκληρή. Η αδυναμία πρέπει να διώχνεται με μαστίγιο. Στα σχολεία μου θα ανδρωθεί μια νεολαία που θα αλλάξει τον κόσμο. Θέλω μια νεολαία απότομη και σκληρή. Η νεολαία οφείλει να συγκεντρώνει όλα αυτά τα στοιχεία. Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτήν κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας. Το ελεύθερο και υπέροχο αγρίμι πρέπει να ξαναλάμπει στα μάτια της. Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου. Θα είναι ικανή να πραγματοποιεί όλες τις φυσικές ασκήσεις. Θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία. Αυτός είναι ο πρώτος και κυριότερος στόχος. Έτσι θα κατορθώσω να εξαλείψω χιλιετηρίδες ανθρώπινης υποτέλειας. Έτσι θα έχω μπροστά μου τον καθαρό και ευγενικό καρπό της φύσης. Έτσι θα αναδημιουργήσω τον άνθρωπο. Δε θέλω πνευματική καλλιέργεια. Η επιστήμη θα διέφθειρε τη νεολαία μου. Αυτό που θα προτιμούσα είναι ό,τι μαθαίνει να το εφαρμόζει στο παιχνίδι. Αλλά οφείλει να μάθει να αυτοκυριαρχείται. Θέλω να μάθει να νικά, και στις σκληρότερες δοκιμασίες, το φόβο και το θάνατο. Αυτό είναι το ύψιστο κατόρθωμα μιας ηρωικής νεολαίας, απ' αυτή θα ξεπηδήσει ο ελεύθερος άνθρωπος, μέτρο και κέντρο του κόσμου, ο άνθρωπος δημιουργός, ο άνθρωπος Θεός. Στο σχολείο μου θα λατρεύεται η εικόνα του ωραίου και αυτοκυρίαρχου ανθρώπου.

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Ράουσιγκ *Συνομιλίες με τον Χίτλερ*. Παρατίθεται στο βιβλίο των Σκουλάτου Β., Δημακόπουλου Ν. και Κόνδη Σ., *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη*, τεύχος Γ', Γ' Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β., σ. 187)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Παρατηρήστε τη συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούνται οι ρηματικοί τύποι «πρέπει» και «οφείλει». Εξετάστε αν τα επιχειρήματα που

τεκμηριώνουν αυτή τη δεοντολογία είναι ισχυρά και δικαιολογήστε την απάντησή σας.

- β) Παρατηρήστε τη χρήση του α' ρηματικού προσώπου. Τι αποκαλύπτει σχετικά με τις προθέσεις ή και τον χαρακτήρα του ομιλητή;
- γ) Να εντοπίσετε τις έννοιες που παραποιούνται και τις αξίες που στρεβλώνονται.
- δ) Ποια ή ποιες είναι οι κατευθύνσεις της παιδείας τις οποίες φοβάται ο ολοκληρωτισμός του Χίτλερ;
- ε) Να ετοιμάσετε μία ομιλία, περίπου 400 λέξεων, για τη Βουλή των Εφήβων, στην οποία θα αναπτύσσετε (παραγωγικά) το όραμα και τις προτάσεις σας για τις αρχές και τον προσανατολισμό της παιδείας που θα επιθυμούσατε να απολαύσουν τα παιδιά σας. Σ' αυτή την ομιλία επικαλείσθε τη λογική αλλά και το συναίσθημα των ακροατών σας και χρησιμοποιείτε ως εναρκτήριο αξίωμα τη ρήση του Ρ. Ρούφου (από το βιβλίο *Μεταμορφώσεις του Αλάριχου*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1971):

Χρέος του δημοκράτη είναι να συντελέσει στην ανάπτυξη της παιδείας προς εκείνες ακριβώς τις κατευθύνσεις που φοβάται ο ολοκληρωτισμός.

III.Δ. Η ΠΕΙΘΩ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΛΟΓΟ

III.Δ.1. Ερωτήσεις συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

III.Δ.1.1. Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά απ' αυτό.

Εγκέφαλος: το απόλυτο μηχανήμα

Το τελειότερο όργανο που γνωρίζουμε σε ολόκληρο το Σύμπαν είναι τα 1.200 γραμμάρια της πολτώδους ουσίας η οποία βρίσκεται στριμωγμένη ανάμεσα στα οστά του κρανίου μας. Χρειάστηκαν κάπου 4,5 δισεκατομμύρια χρόνια και συνάψεις περίπου 100 δισεκατομμυρίων νευρικών κυττάρων για να φθάσουμε σήμερα στο σημείο να αναρωτιόμαστε τι είναι συνείδηση, πώς σκεφτόμαστε, πώς λειτουργεί η μνήμη, πού και με ποιον τρόπο αποθηκεύονται οι τόσες εικόνες και οι ήχοι που πλημμυρίζουν τη ζωή μας; Τέλος, χρειάστηκαν όλα αυτά για να θέσουμε ίσως το πιο παράδοξο υπαρξιακό ερώτημα στον εαυτό μας: μπορούμε να ερμηνεύσουμε το μυαλό μας χρησιμοποιώντας το ίδιο το μυαλό μας; Είναι δυνατόν το υποκείμενο αυτής της διαδικασίας να αποτελεί ταυτόχρονα και το αντικείμενό της;

Είναι, απαντάει ο Δημήτρης Νανόπουλος, που πιστεύει ότι στον επόμενο αιώνα θα κατανοήσουμε τις λειτουργίες του εγκεφάλου. Τα τελευταία πέντε χρόνια η δουλειά του γνωστού καθηγητή Θεωρητικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο του Τέξας και ακαδημαϊκού έχει επικεντρωθεί στη λειτουργία του εγκεφάλου και ειδικότερα στον μηχανισμό της μνήμης.

«Αυτό που μας διαφοροποιεί από τα ζώα -λέει- είναι η μνήμη. Χωρίς τη μνήμη δεν θα υπήρχε πολιτισμός. Γενικά ξέρουμε πώς λειτουργεί ο μηχανισμός της. Εκείνο όμως που δεν ξέραμε ως τώρα είναι ποια φυσική διεργασία συντελείται μέσα στον εγκέφαλο. Με άλλα λόγια, ξέρουμε ότι για να έχουμε μνήμη είναι σαν να γυρίζουμε προς τα πίσω (rewind) κάποια ταινία, αλλά δεν ξέρουμε ακριβώς πώς αυτή η ταινία γυρίζει προς τα πίσω.»

Η βασική σκέψη στην οποία στηρίζει το θεωρητικό του μοντέλο ο κ. Νανόπουλος είναι η εξής: οτιδήποτε μπαίνει στο μυαλό μας με τη μορφή εξωτερικού σήματος κάπου εγγράφεται. Είναι το έγγραμμα των νευροβιολόγων. Για να εγγραφεί όμως κάποιο έγγραμμα, κάτι θα πρέπει να αλλάξει φυσικά και δομικά τον εγκέφαλό μας. Αυτές ακριβώς τις φυσικοχημικές αλλαγές του εγκεφάλου προσπαθούν να εντοπίσουν ο κ. Νανόπουλος και οι συνεργάτες του. Πρόκειται βασικά για μια φυσικοχημική αποκωδικοποίηση της λειτουργίας της

μνήμης. Αυτές τις αλλαγές τις έχουν εντοπίσει στα βασικά συστατικά του κυτταροσκελετικού τού εγκεφάλου. Αυτά τα συστατικά είναι κυλινδρικά μικροσωληνίδια που έχει αποδειχθεί ότι είναι δομές διάδοσης πληροφορίας. Μεταξύ τους συνδέονται με κόμβους, όπως τα σύρματα ενός πλέγματος, με τη διαφορά ότι αυτοί οι κόμβοι αλλάζουν συνεχώς θέση δημιουργώντας νέες δομές και άρα σκέψη.

«Μπορούμε να παρομοιάσουμε τα μικροσωληνίδια με τις χορδές μιας κιθάρας. Κάθε φορά η νότα που ακούς εξαρτάται από τη θέση στην οποία θα έχεις βάλει τα δάκτυλά σου. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα μικροσωληνίδια. Η πληροφορία που θα μεταδοθεί είναι διαφορετική αν η θέση των κόμβων είναι στη μία ή στην άλλη θέση. Έτσι, κάθε διάταξη αυτών των κόμβων πάνω στο πλέγμα των μικροσωληνιδίων αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη πληροφορία. Η διάταξη αυτή αποκτά δομή και παραμένει εκεί ως «μνήμη». Η συγκεκριμένη αυτή μνήμη ανακαλείται κάθε φορά που έρχεται από έξω παρόμοιο σήμα, όχι αναγκαστικά ίδιο. Για να ανακαλέσει μια μνήμη ο ανθρώπινος εγκέφαλος αρκείται σε λίγες πληροφορίες και αυτή είναι η διαφορά του από τους υπολογιστές. Α.χ., αν σε δω από μακριά, ακόμη και αν δεν σε διακρίνω καλά, ο εγκέφαλός μου χρειάζεται λίγες πληροφορίες για να σε αναγνωρίσει. Ένας υπολογιστής χρειάζεται να «δει» και την τελευταία παραμικρή λεπτομέρεια για να σε αναγνωρίσει.»

(Άρθρο, συντομευμένο και ελαφρά διασκευασμένο, του Ν. Γιώτη με τίτλο «Εγκέφαλος: το απόλυτο μηχανήμα», στην εφημερίδα «Το Βήμα», 23.5.99)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Ο λόγος στο ανωτέρω κείμενο είναι κυρίως περιγραφικός, ερμηνευτικός ή αποδεικτικός; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο λόγος είναι κυρίως περιγραφικός, ερμηνευτικός ή αποδεικτικός; Στην απάντησή σας να συνοπολογίσετε το είδος και τον σκοπό του κειμένου, το θέμα του, τον τίτλο του, καθώς και το είδος της ερευνητικής δραστηριότητας του επιστήμονα.
- γ) Να σημειώσετε τις ειδικές λέξεις (ειδικό λεξιλόγιο) που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.
- δ) Ποιο είναι το βασικό ερώτημα που απασχολεί τον επιστήμονα στο ανωτέρω κείμενο;
- ε) Ποιο είναι το ερώτημα που σας απασχολεί σχετικά με τον ανθρώπινο εγκέφαλο; Να αναπτύξετε και να εξηγήσετε το ενδιαφέρον σας σε μία

παράγραφο των 100-120 λέξεων, χρησιμοποιώντας -όσο μπορείτε- ειδικό λεξιλόγιο.

ΠΙ.Δ.1.2. Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Τύχη και πολιτισμός

Διαβάζουμε σε εθνολογικές μελέτες -και όχι στις λιγότερο σημαντικές- ότι ο άνθρωπος οφείλει τη γνώση της φωτιάς στο τυχαίο γεγονός ενός κεραυνού ή μιας πυρκαγιάς στη στέπα: ότι καθώς γίνονταν αυτά, η εύρεση ενός τυχαία ψημένου θηράματος του έδειξε πώς να μαγειρεύει την τροφή του: ότι η εφεύρεση της κεραμικής προέκυψε από μια χούφτα πηλού, ξεχασμένου στη φωτιά. Θα λέγαμε ότι αρχικά ο άνθρωπος ζούσε μέσα σ' ένα είδος χρυσού αιώνα της τεχνολογίας, όπου οι εφευρέσεις μαζεύονταν με τέτοια ευκολία, όπως τα φρούτα και τα λουλούδια. Ο μόχθος της δουλειάς και τα φώτα της μεγαλοφυΐας επιφυλάσσονται στον σύγχρονο άνθρωπο.

Αυτή η αφελής άποψη προέρχεται από την ολοκληρωτική άγνοια της πολυπλοκότητας και της ποικιλομορφίας των πράξεων που εμπεριέχονται και στις πιο στοιχειώδεις τεχνικές. Για να κατασκευάσουμε ένα τελεσφόρο εργαλείο από λαξευμένη πέτρα, δεν αρκεί να χτυπάμε την πέτρα πάνω στην πέτρα μέχρι να σπάσει: το αντιληφθήκαμε καλά όταν προσπαθήσαμε να ζανακατασκευάσουμε τους κυριότερους τύπους εργαλείων της προϊστορικής εποχής. Τότε -και παρατηρώντας επίσης την ίδια τεχνική στους ιθαγενείς οι οποίοι ακόμη την κατέχουν- ανακαλύψαμε πόσο περίπλοκες είναι οι απαραίτητες διαδικασίες που φτάνουν μερικές φορές μέχρι την προκαταρκτική κατασκευή πραγματικών «λαξευτικών εργαλείων»: σφυριά με αντίβαρο για να ελέγχουν την κρούση και την κατεύθυνσή της· συστήματα εξασθένισης των κραδασμών για να μη σπάει το κομμάτι. Χρειάζονται, λοιπόν, πάμπολλες γνώσεις για τον τόπο προέλευσης, τον τρόπο εξόρυξης, την αντοχή και τη σύνθεση των χρησιμοποιούμενων υλικών, η κατάλληλη μυϊκή άσκηση, η γνώση των «κινήσεων του χεριού» κλπ· με μια λέξη, μια πραγματική τελετουργία, η οποία, τηρουμένων των αναλογιών, αντιστοιχεί στις διάφορες φάσεις της εργασίας του μεταλλουργού.

Με τον ίδιο τρόπο, οι φυσικές πυρκαγιές μπορούν καμιά φορά να ψήσουν κάτι· αλλά πολύ δύσκολα μπορούμε να διανοηθούμε (εκτός από την περίπτωση των ηφαιστειακών φαινομένων, των οποίων η γεωγραφική κατανομή είναι περιορισμένη) ότι μπορούν να βράζουν κάτι ή να το ψήνουν στον ατμό. Όμως αυτές οι μέθοδοι μαγειρέματος είναι εξίσου οικουμενικές όσο και άλλες. Δεν υπάρχει

λόγος, λοιπόν, να αποκλείουμε την πράξη της εφεύρεσης, η οποία υπήρξε σίγουρα απαραίτητη για τις τελευταίες αυτές μεθόδους, προκειμένου να εξηγήσουμε τις πρώτες.

Η κεραμική αποτελεί εξαιρετική περίπτωση διότι, σύμφωνα με μια πολύ διαδεδομένη πεποίθηση, τίποτε δεν είναι πιο απλό απ' το να πλάσουμε ένα κομμάτι πηλού και να το σκληρύνουμε στη φωτιά. Ας δοκιμάσουμε. Πρώτα πρώτα πρέπει να ανακαλύψουμε πηλό κατάλληλο για ψήσιμο· εάν όμως γι' αυτόν το σκοπό απαιτείται ένα πλήθος φυσικών συνθηκών, τότε καμιά δεν επαρκεί, διότι αν ο πηλός δεν αναμειχθεί μ' ένα αδρανές σώμα επιλεγμένο ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, δεν δίνει, αφού ψηθεί, ένα δοχείο κατάλληλο για χρήση. Πρέπει να επεξεργαστούμε τις τεχνικές του πλασίματος οι οποίες επιτρέπουν να διατηρήσουμε το αριστοτέχνημά μας σε ισορροπία για μεγάλο χρονικό διάστημα και συνάμα να τροποποιήσουμε ένα πλαστικό σώμα που δεν «βαστιέται»· τέλος πρέπει ν' ανακαλύψουμε τα ιδιαίτερα καύσιμα, τη μορφή του φούρνου, τον βαθμό θερμοκρασίας και τη διάρκεια του ψησίματος, τα οποία θα το καταστήσουν στερεό και αδιαπέραστο, για να μη διατρέχει κίνδυνο ραγίσματος, θρυμματισμού και παραμορφώσεων.

Όλες αυτές οι εργασίες είναι τόσο πολυάριθμες και τόσο περίπλοκες, ώστε η τύχη δεν μπορεί να τις εξηγήσει. Κάθε μια τους παρμένη ξεχωριστά δεν σημαίνει τίποτε, και μόνο ο συνδυασμός τους μέσα στη φαντασία, τον οποίο επιθυμούμε, αναζητούμε και δοκιμάζουμε πειραματικά, επιτρέπει την επιτυχία. Η τύχη υπάρχει αναμφίβολα, αλλά από μόνη της δεν φέρνει κανένα αποτέλεσμα. Εδώ και δύομισι χιλιάδες χρόνια περίπου ο δυτικός πολιτισμός γνώριζε την ύπαρξη του ηλεκτρισμού -ο οποίος αναμφίβολα ανακαλύφθηκε τυχαία-, όμως αυτή η σύμπτωση έμεινε στείρα ως τις σκόπιμες και κατευθυνόμενες υποθέσεις των Αμπέρ (Ampère) και Φάρανταϊ (Faraday). Η τύχη δεν έπαιξε ρόλο μεγαλύτερο στην εφεύρεση του τόξου ή του αυτεπίστροφου (μπούμεραγκ), στη γένεση της γεωργίας ή της κτηνοτροφίας, απ' όσο στην ανακάλυψη της πενικιλίνης, από την οποία άλλωστε δεν απουσίαζε, όπως γνωρίζουμε. Πρέπει, λοιπόν, να διακρίνουμε προσεκτικά τη μεταβίβαση μιας τεχνικής από μια γενιά στην άλλη, η οποία γίνεται πάντοτε με μια σχετική ευχέρεια χάρη στην καθημερινή παρατήρηση και εξάσκηση, από τη δημιουργία και τη βελτίωση των τεχνικών στο πλαίσιο κάθε γενιάς. Οι τελευταίες προϋποθέτουν πάντοτε την ίδια επινοητική δύναμη και τις ίδιες επίμονες προσπάθειες εκ μέρους μερικών ατόμων, όποια κι αν είναι η ιδιαίτερη τεχνική που επιδιώκουν. Οι κοινωνίες που ονομάζουμε πρωτόγονες δεν

είναι λιγότερο πλούσιες απ' ό,τι οι άλλες σε ανθρώπους σαν τον Έντισον (Edison) και τον Παστέρ (Pasteur).

(Από το βιβλίο του Κλωντ Λέβι - Στρώς *Φυλή και Ιστορία*, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1995, σσ. 53-55)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Να διατυπώσετε τη βασική θέση του συγγραφέα καθώς και την άποψη ή τις απόψεις που προσπαθεί να ανασκευάσει.
- β) Να βρείτε τη μέθοδο που ακολουθεί η συλλογιστική του πορεία (παραγωγική, επαγωγική). Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- γ) Να εντοπίσετε το τμήμα του κειμένου όπου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ειρωνεία. Να εξηγήσετε σε τι εξυπηρετεί η ειρωνεία αυτή. Να αναδιατυπώσετε αυτό το τμήμα, ώστε να μην είναι πλέον ειρωνικό, αλλά ουδέτερο και αποστασιοποιημένο.
- δ) Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου όπου ο λόγος γίνεται αναλυτικός. Να εξηγήσετε σε τι εξυπηρετεί αυτή η αναλυτικότητα.
- ε) Αν ο ρόλος της τύχης στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης είναι τόσο μικρός, ποιο ρόλο νομίζετε ότι διαδραματίζει η τύχη στη ζωή των ανθρώπων; Να αναπτύξετε την άποψή σας σε 400 περίπου λέξεις, όπως θα την υποστηρίζατε σε έναν απαιτητικό συνομιλητή που έχει αντίθετη γνώμη από σας.

Κριτήριο για ωριαία δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κριτήριο ενδείκνυται να δοθεί μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας της ενότητας *Επίκληση στη λογική - Επιχειρήματα και τεκμήρια*. Ωστόσο διερευνά το αποτέλεσμα της διδασκαλίας από την αρχή του διδακτικού εγχειριδίου. Οι ερωτήσεις κλιμακώνουν τις απαιτήσεις τους από την κατανόηση και την ανάλυση (1-3) έως τη σύνθεση (4).

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Ασκήσεις ψυχραιμίας και χιούμορ

Είναι γενικώς αποδεκτό στους γιατρούς και τους ψυχολόγους ότι η συμπεριφορά μας μέσα στο αυτοκίνητο έχει τάσεις προς επιθετικότητα. Επίσης έχει αποδειχθεί πειραματικά σε ανθρώπους, αλλά και σε ζώα, ότι, αν περιοριστεί ο ζωτικός χώρος που τους χρειάζεται, αυξάνεται η επιθετικότητά τους. Και να το πούμε πιο απλά: αν κάποιος σάς κάνει σφήνα με το αυτοκίνητο και βρεθεί μπροστά σας ξαφνικά, αυτός προσβάλλει τον ζωτικό σας χώρο και η αντίδρασή σας θα είναι «φυσιολογικά» επιθετική! Μπορείτε όμως, όπως όλοι μας, να ξεπεράσετε αυτή τη επιθετικότητα. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να γίνουμε εμείς καλύτεροι, αλλά και να επηρεάσουμε θετικά το περιβάλλον μας.

Το πρώτο βήμα είναι να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας σε συνθήκες οδήγησης στην πόλη. Αν δούμε κάτι που δεν μάς αρέσει καθόλου, θα πρέπει να προβληματιστούμε και να δοκιμάσουμε να το αλλάξουμε! Όχι μόνο για να βελτιώσουμε την κατάσταση στην κυκλοφορία αλλά και για να γίνουμε εμείς οι ίδιοι καλύτεροι. Γιατί δεν είμαστε διαφορετικοί στο τιμόνι απ' ό,τι στη ζωή μας: ένας ευγενικός οδηγός είναι και ένας καλός και υπομονετικός πατέρας.

Το επόμενο στάδιο είναι να αντιμετωπίσουμε το κυκλοφοριακό χάος ως μία άσκηση ψυχραιμίας και αυτοπειθαρχίας. Δεν χρειάζεται να παρασυρόμαστε από τις συνθήκες που επικρατούν στο περιβάλλον μας. Αν όλοι ουρλιάζουν, κτυπούν τις κόρνες και ανεβαίνουν στα πεζοδρόμια, δεν μας βοηθάει να τους ακολουθήσουμε. Δεν λύνουν το πρόβλημα αυτές οι αντιδράσεις. Αντίθετα, το χειροτερεύουν και διαταράσσουν και την ψυχική μας κατάσταση. Από την άλλη πλευρά, είναι και σπάταλη ενέργειας.

Για να ξεπεράσετε τα δύσκολα, δοκιμάστε το χιούμορ, παίξτε στο κασετόφωνο απαλή μουσική, αποφύγετε να οδηγήσετε όταν είστε από πριν εκνευρισμένοι. Αν κάποιος σας «κλείσει», σας πάρει τη σειρά, σας συμπεριφερθεί ανάγωγα, μη δώσετε σημασία, μην περάσετε στην αντεπίθεση. Μπορεί απλώς να έκανε λάθος εκτίμηση ή να βρίσκεται σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση, ή και να σας προξενήσει ζημιά μεγαλύτερη από όση περιμένετε! Με όλα αυτά δεν σας συνιστούμε να γίνετε «πρόβατα», δεν ζητάμε να αποδεχθείτε τις κακές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας, αλλά να διαφυλάξετε τη δική σας ισορροπία απέναντι στο χάος.

Η οδήγηση είναι κοινωνική εμπειρία, εξασκήστε λοιπόν την κοινωνικότητά σας με τον καλύτερο τρόπο. Ένας μόνο οδηγός που σέβεται τον εαυτό του και τους άλλους μπορεί να κάνει τη διαφορά, μπορεί να βελτιώσει τις συνθήκες κίνησης στην πόλη. Ναι! Και ο ένας κάνει τη διαφορά. Δείτε το σαν την προσωπική σας συμβολή στην κοινωνία μας. Εμείς δημιουργούμε το πρόβλημα, μη το ξεχνάτε! Εμείς είμαστε το περιβάλλον που ζούμε, εμείς καθορίζουμε το αποτέλεσμα. Από αύριο θα είναι όλα καλύτερα, έτσι δεν είναι;

(Από άρθρο στην εφημερίδα «Τα Νέα», 19.4.99)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε τα χωρία του κειμένου, όπου ο συντάκτης προσπαθεί
α) να εξηγήσει και β) να πείσει. Να προσδιορίσετε αυτά τα χωρία,
σημειώνοντας τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες αρχίζουν και τελειώνουν.
(Μονάδες 4)
2. Να διακρίνετε τα γλωσσικά μέσα με τα οποία ο συντάκτης επιχειρεί να πείσει
(π.χ. έγκλιση ρήματος, σημεία στίξης, επαναλήψεις λέξεων ή και
συντακτικών σχημάτων).
(Μονάδες 4)
3. Σε ποιο σημείο του κειμένου έχουμε επίκληση σε αυθεντία και ποια άλλα είδη
τεκμηρίων παρατηρείτε στο κείμενο; Να προσδιορίσετε τα αντίστοιχα χωρία
σημειώνοντας τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες αρχίζουν και τελειώνουν.
(Μονάδες 4)
4. Εκτός από την περίπτωση με την οποία ασχολείται το κείμενο υπάρχουν και
άλλες καταστάσεις τις οποίες θα χρησίμευε να τις αντιμετωπίσουμε με
ψυχραιμία και χιούμορ. Να υποστηρίξετε αυτήν τη χρησιμότητα για μία από
αυτές τις καταστάσεις σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων,
χρησιμοποιώντας κάποιο είδος τεκμηρίου (π.χ. παράδειγμα, δεδομένα
έρευνας). Το κείμενο θα δημοσιευτεί στη μόνιμη στήλη με τίτλο «Συμβουλές
για μια καλύτερη ζωή» στη σχολική εφημερίδα.
(Μονάδες 8)